

לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בדחילו ורחימו ורחימו ודחילו ביחודא שלים בשם כל ישראל

מרי"ה ניהוה

קובץ גנוזות ומכתבי רבנים מאמרים וחיידושים ביאורים וקושיות בענינים שונים
לתגובות הערות והארות אפשר לשלוח לכתובת רחוב תאשור 6 ג' - עפולה או לכתובת דוא"ל:

rantorah@gmail.com טלפון: 0527727591

עורך ומחבר רן יוסף חיים מסעוד אביחצירא ס"ט
שותף בחומר התורני הרה"ג מרדכי אלמקיס שליט"א מה"ס "ויכתוב מרדכי" נתיבות

גיליון מס' 819

ערב פסח-ה'תשפ"ד

או בדומה לעמוד הענן, שנאמר בו "ועננך עמד עליהם" וכן רמזו במה שנאמר "ויסב אלהים את העם". ויש אומרים, שהוא כדי לעורר את הילדים. וי"א שהוא לחבוב מצוה. וי"א שהוא כדי לבקש מהקב"ה שבזכות עשר המצוות שבקערה הרומזות לעשר ספירות, יסובב אותנו וישמרנו. ועוד נהגנו לסובב את הקערה מעל שולחן הסדר, ורמז זה את הפסוק: "ואסובבה את מזבחך ה' ושולחנו של האדם רומז למזבח.

ובזמן שמסובב את הקערה, אומרים כל המסובבין בפה אחד בקול נעים וזמרה, ובשמחה רבה: "בבהילו יצאנו ממצרים". קטע זה אינו מנוסח ההגדה וכל נוסחי ההגדות כמעט מתחילין מ"הא לחמא עניא", אולם בכמה הגדות של עדות המזרח מתחילין בקטע זה "בבהילו יצאנו ממצרים", וכ"ה המנהג אצל בני ק"ק מרוקו שמתחילין ההגדה בקטע זה, וכן הוא מנהג ק"ק יהודי תימן ותוניס והובא נוסח ההגדה של הרמב"ם שכתב, וז"ל: מתחיל על כוס שני ואומר "בבהילו יצאנו ממצרים". וכ"ה נוסח ההגדה לרשב"ץ בס' יבין שמועה. ותרגום המילה "בבהילו" בחיפזון דהיינו בחיפזון יצאו אבותינו ממצרים ולכן לא הספיק בצקם להחמיץ עד שגאלם ה' ועל מנת לזכור את חסדי ה' אנו אוכלים את המצה לחם העוני.

מוזגים כוס שני ומגביהים את הקערה עם המצות, ואומרים:

"בבהילו יצאנו ממצרים", ובתרגום לערבית מרוקאית: "בזורבא כרזנא מן מאצר".

מנהגנו לכפול פסקה זו ג' פעמים. עכ"ל.

א"ה ריחמ"א: מה שכתבתי לעיל חזר על עצמו בכמה הגדות של יוצאי מרוקו ולא טרחתי כעת לציין את המקורות.

בספר הפיוטים של מוז"ק רבי שלמה אבורמד זצוק"ל וזיע"א מרבני העיר תארוזאנת במרוקו (שיצא לאור ע"י) הביא פיוט מרבי משה בן אלעזר שבוא מוזכר המוטיב של הענין של בבהילו יצאנו ממצרים, בתוך הפיוט כתב, וז"ל: "בבהילו יצאנו חמושים", עכ"ל.

ריחמ"א ס"ט

עורך ומחבר גליון מריה ניהוה
עפולה ת"ו

נוסח הפיוט שנוהגים יהודי מרוקו לאמרו לפני "מגיד" "בבהילו יצאנו ממצרים"

בס"ד

לכ' הרה"ג שליט"א

בענין מה שאומרים יהודי מרוקו בתחילת ההגדה "בבהילו יצאנו ממצרים".

חיפשתי אחר הנוסח המלא ולא מצאתי וראיתי [בא' השנים - אוצר החכמה] שרק אתם עוררתם שהיו תוספות למה שהיה מקובל לומר אצל יהודי מרוקו חוץ מבבהילו יצאנו ממצריים הא לחמא עניא בני חורין או לשנה הבאה בירושלים אשמח לדעת מה ידוע לכם בדיוק [לי ידוע משהו שמתחיל באתה או לך צורי שוכן עליה או עלינא או משהו דומה].

בברכה
משפחת קדוש

תשובתי אליהם:

בס"ד

י"ג ניסן ה'תשפ"ד

לכבוד משפחת קדוש היקרים שלום וברכה וכט"ס!

אחדשה"ט כנאה וכיאה באהבה רבה!

בענין מה שנהגו לשורר במרוקו בעת שמסובבים את הקערה ג' פעמים על ראש כל אחד ואחד מן המסובבין, מצאתי בס"ד בהגדה של פסח "יאמרו גאולי ה' " (ח"ב עמ' 42) שכתב, וז"ל:

מנהג יוצאי צפון אפריקה להגביה הקערה ולסובבה מעל ראשי כל אחד מן המסובבים שלוש פעמים. וכמה טעמים נאמרו בדבר,

ולתועלת הענין אני מביא כאן את כל הפיוט כי הוא פיוט נחמד
מאד לפסח, וז"ל:

פיוט משה ן אלעזר חזק

לאל צור מעוזי, הללו אמוני, בעצם היום הזה, יצאו כל צבאות ה'.

ממצרים הוציאנו, מלך עז לאל אדום וצח, אומה קשה, ברוך אשר
גאלנו, מיד צר רצוצה, לדובקה בו ולעובדו, בלתי ה' לבדו, דבר
עלינו חסדו, ואמת ה'.

שם במצרים אותותיו, האל הגדול הנורא, הן גבורותיו נוראותיו,
נודעו במכות עשרה, הפך דם מימיהם, נהרותם אגמיהם, זה החלו
בהם, לקרא בשם ה'.

העבירום מדת האל, מנעו מצות טבילה, מנשי בני ישראל, הכם
צור נורא עליה, מדד מדה כנגד מדה, בסוד ישרים ועדה, מזמור
שיר לתודה, יאמרו גאולי ה'.

בני עולה עודם פושעים, מטים עקלקלותם, שרץ ארצם
צפרדעים, עלו על מטתם, בחדרי מלכיהם, בנים רועים בהם,
נלאו חרטומיהם, וידעו כי יד ה'.

אחרי זאת האל הכביד, לב פרעה ועבדיו, ויבוא ערוב כבד, ויפרוש
משה את ידיו, הלכו לא נהנו בעודם, ורשעים חזרו לסורם, עודם
בדברם, ויאמרו חי ה'.

לפניו עלתה רעתם, ראו כי היתה הרוחה, לדבר הסגיר חיתם,
בביתם היתה צוחה, בשחין פורח בם מראשם עד עקיבם, עוד
נצב לריבם, כן יאבדו כל אויבי ה'.

זעם ה' נעשה, ויט ידו על מצרים, ותהלך אש ארצה, וברד מן
השמים, נתן לחסיל יבולם, אכל כל עץ גבולם, למען ידעו כולם,
כי אין כאלהים.

רשעים כחשך נדמו, ישראל צור קדושתם, במושבותם האר למו,
פושעים קבלו עונשתם, שם היתה קבורתם, בל יטעו בראותם,
מצרים לאחור במותם, נעשה בהם יד ה'.

הן יקר ראתה עיני, ישראל בימים ההם, שוב לא מצאו מענה,
כאשר שאלו בפייהם, כתורת שאילה, עשאוה כמצולה, היו להם
נחלה, כאשר דבר ה'.

בחצות לילה אלהים, נגלה בעצמו וכבודו, הרג בכוריהם, הוציא
בנו ידידו, מצרים מקברים, פגרים פגרים, לישראל ליל שמורים,
שומר צדיקים ה'.

העדה כולם קדושים, הוציא מעבדות לחירות, בבהילו יצאנו
חמושים, משארותם צרורות, ובעושי הרעה, נפשם ברעות
שבעה, רחוק מרשעים ישועה, ליראי קרוב ה'.

נורא ונשגב מלכינו, קונה שמים וארץ, נפלאות הראינו, כצאתנו
מחנס והלכו בנים לאורך, וימי עבדיך תאריך, נשמת כל חי תברך,
את שמך ה'. עכ"ל הפיוט.

מצאתי בס"ד פיוט נפלא בספר "שירי דודים השלם" (עמ' 100)
הפיוט נקרא "יום זה נהלל", במילות הקצרות על הפיוט נכתב,
וז"ל:

שיר - לליל חג הפסח.

לחן - רצד דיל.

נועם - אל רם כרם.

מילים - סימן דוד חזק (חסין).

יום זה נהלל אל שוכן שמים

בבהילו יצאנו ממצרים

דברו שלח וירפאנו.

על יד משה עבדו נביאנו.

הראה את אותותיו לעינינו

מופתים בארץ מצרים.

בבהילו יצאנו ממצרים.

ויוציאם בכסף וזהב.

ושמלות לרוב מארץ רהב.

חן חן שם לבניו אהב.

בחר לנחלה מכל גוים.

בבהילו יצאנו ממצרים.

דלה דלה לנו מבור גלות.

אל עליון קדוש נורא תהלות.

לשמו אשורר בשיר המעלות.

בתך וכנור ומצלתים.

בבהילו יצאנו ממצרים.

חנן כקדם נפלאות יראנו.

זכר יזכור לנו ברית אבותינו.

קדוש יאר ישא פניו אלינו.

כאור החמה שבעתים. כימי צאתנו מארץ מצרים.
עכ"ל הפיוט הנפלא.

פיוט זה הובא גם כן בהגדה של פסח "אבותינו" הגדת מרוקו עם
תרגום מסורתי ערבי - יהודי של הפייטן רבי מאיר אלעזר עטייה
זצ"ל, עיי"ש בעמ' 123-122. וכן ציין הוא זצ"ל למנהג זה בהגדה
שלו, עמ' 24, עיי"ש.

ונזכה לצאת מעבדות לחרות במהרה בבריאות כל ד' בנים
הרמוזים בחרות (ר"ת ח"ם ר"שע ו'אינו יודע לשאול ת"ם).

בברכת פסח שמח וכשר

הצב"ר רן יוסף חיים מסעוד אביחצירא ס"ט

מח"ס מריח ניחוח

עפולה ת"ו